

Francesc Orella: «Em castigo molt»

«He sobrevalorat la meva independència i la llibertat de fer el que volia», diu l'actor

Quedo amb en Francesc Orella (Barcelona, 1957) al despatx de Catorze. És una tarda d'agost, estem sols i entra la llum justa per anar intuïnt què hi ha rere l'actor. Quan portem una estona parlant, diu que els anys l'han fet cargol. I penso que jo mateixa, gairebé sense adonar-me'n, ho he anat comprovant: de mica en mica, ha obert la seva closca per parlar de l'amor i la mort, de l'ego i la solitud. Per arribar al rovell de la vida: allà on no cal actuar ni fingir, sinó mostrar-te tal com ets.

Aquesta conversa està feta amb la col·laboració del celler **Jané Ventura** (<http://janeventura.com/?lang=es>).

Com eres de petit?

Ai [sospira]. Era bastant pallasso, a l'estiu amb altres nanos feia funcions per a la família. A l'escola era dels típics que feia bromes i imitava els professors. Cap als tretze o catorze anys vaig escriure una novel·la de terror, cada dia en llegia un capítol a classe i tenia els meus acòlits que

em seguien atents. Era un xaval bastant normalet, d'estudis era mitjanet, m'agradaven les assignatures humanístiques, no les científiques. Era prou bon nano, no era gaire rebel, tenia les meves coses, però bé, com tots. Això sí, la vergonya ja l'havia perdut i ja tenia moltes ganes d'actuar.

Tenint una il·lusió forta des de petit ja guanyes molt, perquè saps que és allò el que més vols.

Tenir una vocació molt aviat és una sort, si després pots dedicar-t'hi i viure d'això. Per a mi l'èxit és poder viure del que t'agrada, independentment de si arribes més amunt o no. Aquest és l'objectiu que tenia i que tinc, m'he resistit a posar-me altres metes.

Com quines?

Per exemple, un actor jove d'ara pot tenir l'objectiu d'arribar a ser famós, perquè sembla que la fama enlluerna molt. M'he resistit a comparar-me amb actors grans, m'ha agradat veure'ls i gaudir-los com a espectador. És clar que m'agradaria actuar com aquest o com l'altre, però l'objectiu sempre l'he portat al terreny pràctic: el que vull és evolucionar, fer-ho millor cada cop. Els actors, com els bons vins, amb l'edat milloren.

És bastant alliberador no comparar-te amb els altres, perquè això et permet ser qui ets: soc el Francesc i vull ser el Francesc.

Sí. Tenir molt clar que jo seré el que sigui, arribaré on arribi, però vull fer-ho a la meua manera. He sigut molt autodidacte, no he tingut una formació de l'Institut del Teatre o d'una escola privada.

No has tingut un camí recte?

He tingut la sort d'entrar al món professional venint del teatre d'aficionats. Després, mentre ja treballava com a actor, vaig completar la meua formació amb cursos a l'Institut del Teatre, i vaig estar a Nova York amb una beca. Temes com la projecció de la veu o la dicció o l'expressió corporal els he anat aprenent. Però com que de petit ja anava practicant, m'hi vaig trobar còmode.

Hi ha algú que t'hagi donat alguna lliçó que recordis especialment?

Només he treballat un cop amb en Flotats, al primer espectacle que va estrenar a la companyia del Teatre Nacional de Catalunya a la temporada 96-97, abans que la sala gran s'inaugurés. Va muntar l'obra *Àngels a Amèrica*, un clàssic del teatre contemporani, brutal i ambiciós, sobre la corrupció política, la sida, l'homosexualitat, el racisme, la religió, l'amistat, i que es tornarà a fer aquest octubre al Teatre Lliure (<http://www.teatrelliure.com/ca/programacio/tots-els-espectacles/angels-america>). Ja l'havia vist tres anys abans a Nova York. Vaig flipar molt que volgués fer-la aquí. Em va oferir un paper que jo em veia incapaç de fer, un homosexual amb sida. ?Havia fet papers durs, amb caràcter, i de cop, recordava aquell actor que havia vist a Nova York, que no sé si estava malalt o no, però que no pesava més de 40 quilos. I no entenia res. Pensava que en Flotats s'havia equivocat escollint-me a mi. Li vaig dir: "Josep Maria, t'agraeixo que m'ofereixis treballar en aquesta obra, et felicito per la gosadia de fer-la, però crec que t'equivoques d'actor". Em va dir: "Mira, jo no vull actors gais per fer de gais. Vull bons actors, gais o no gais, que es llencin a la piscina. Ets lliure de decidir el que vulguis, però crec que ho pots fer i que t'anirà molt bé fer-ho". Ho he recordat sempre perquè va ser una mostra de confiança, més de la que tenia jo en mi mateix.

Per confiar en tu mateix necessites que algú confii en tu.

Vaig rebre això com una injecció de moral, de confiança; hosti doncs sí, és un repte. El repte és el que t'ajuda a avançar.

Per seguir reptes has de plantar cara a pors.

Absolutament. És fotre les pors a fer punyetes, assumir riscos i sortir de la zona de confort.

Ets valent?

En aquest sentit, sí. Puc ser covard en altres coses, però a la meva feina m'agraden els reptes.

Si ara et conformessis dient que saps fer molt bé de Merlí, no avançaries.

És clar. Al 2001 estava fent *Comisario*, una sèrie de televisió que triomfava, que tenia audiència i jo, un bon sou. Hi portava un parell d'anys, però al tercer any havia de tornar a fer el mateix.

Hi ha el perill d'avorrir-te de tu mateix?

Per molt que anés molt bé i que em paguessin molt bé i que fos una cara coneguda, uf, no volia apalancar-me fent això. I quan em sentia així, vaig rebre la proposta de fer un monòleg de l'Albert Camus (<http://www.catorze.cat/noticia/10394/dignitat/segons/albert/camus>) al Teatre Nacional, dirigit per Carlos Alfaro, a qui no coneixia. No havia fet mai cap monòleg, era tot un repte. Vaig decidir que no volia seguir a la sèrie, quan estàvem en un bon moment. I vaig dir que sí a aquesta proposta.

Una de les pitjors coses que et poden passar és apalancar-te?

Sí. Tot i que és comprensible apalancar-se, perquè aquesta professió és arbitrària, molt inestable i hi poden haver temporades en què no tens res. I una sèrie de televisió és una assegurança de feina durant ics temps. Això és atractiu per a qualsevol persona, però té el perill de l'apalancament. Estava bé al *Comisario*, però amb dos anys i mig ja en tenia prou, volia canviar. Com a actor sempre he estat un cul inquiet, m'ha agradat fer coses molt diferents.

L'Albert Vidal

(<http://www.catorze.cat/noticia/10798/albert/vidal/cal/assassinar/qui/som/poder/comencar/zero>) diu que quan les coses et van molt bé és una alarma per canviar.

Hi estic d'acord. És una llumeta que s'encén, que et diu gaudeix d'aquest moment però no t'aturis aquí.

Voler agradar crea addicció?

La professió d'actor ja implica tenir un ego que has de controlar. Estàs treballant de cara al públic, evidentment que vols agradar. Si a sobre fas servir el teu físic, en un escenari o en una càmera, encara és més evident. Però no per atraure, sinó per aconseguir de l'espectador allò que vols: que s'emocioni, que pensi, que plori, que rigui. Agradar és convèncer, atrapar. I que el que tu facis s'ho cregui.

Com ho fas per no perdre el nord amb l'ego?

Has d'agafar sempre una distància, ser autocrític. L'ego s'ha de poder combinar amb la humilitat. No és fàcil, perquè estem parlant de dues coses oposades, però s'ha de controlar. Una cosa és agradar i voler agradar amb la teva feina, i una altra, creure't que perquè agradis o perquè facis bé la teva feina ets l'hòstia.

És fàcil que passi?

Sí. Aquí és on has de frenar. Per molts elogis que et dediqui la gent, per molta admiració que despertis, per molta bona crítica que tinguis, ser conscient que tot és relatiu. Ets una persona

normal i corrent que té una professió diferent, però no és ni més bona ni més flipant ni té més mèrit que un altre ofici. Ser actor té molta màgia, però també té les seves misèries. El control de l'ego és bàsic per a un actor, sobretot per un de jove que comença i que té èxit aviat. Molts dels meus companys joves de *Merlí* de cop s'han trobat amb una gran popularitat. Això té un risc: si ja tens tant èxit amb el primer que fas i no tens el cap ben moblat, et pots fotre la gran hòstia. *Merlí* ha durat tres anys, i després d'acabar la temporada ve la crua realitat, que pot ser l'atur. Llavors és quan aterres de cop. Han d'estar mentalment preparats per a això. Quan la sèrie estava a tope els dèiem que no oblidessin que això tindria un final, que si després els sortia feina, podria ser en un paper petit d'una obra que no els acaba de convèncer. Però aquesta és la nostra feina, ens toca defensar amb dignitat tots els papers.

Estimar el que fas.

Sí. Encara que sigui un paper que surti en una escena i diguis dues frases. Però tu les has d'estimar. Has de donar-ho tot per aquell moment. I pensar que aquell personatge és molt important: no és enganyar-te, és valorar el que fas.

És una mostra de respecte.

Sí, per la teva feina. I això a la vida m'ha ajudat molt: ser conscient que de cada cosa que havia de fer, encara que no m'agradés tant l'obra o el director, n'havia de treure suc, havia d'enamorar-me d'aquell paper. Tenia molt clar que havia de ser així: si tu has escollit aquesta feina i és la teva vocació, deixa't d'hòsties i llença't en tot.

Què t'enamora dels altres?

M'enamoren els sentiments nets, la gent que va de cara. La sinceritat. Em poden enamorar les persones amb una gràcia especial, però, per sobre de tot, els que no tenen dobles lectures. M'emociona veure homes i dones grans que tenen una aura de bona persona.

L'aura de cabró, de traïdor, la saps identificar també?

Hi ha persones que amb la cara paguen. Però les persones canviem molt, semblen una cosa i després en som una altra. Podem despistar molt. M'he endut sorpreses amb persones que pensava: aquest és un fill de puta, i després he descobert que té una cosa de bon tio, i en canvi, no sé per què, em donava mal rotllo. Però sí que tinc intuïció.

Què t'emprenya?

La prepotència, l'abús de poder, els corruptes, els estafadors. Els qui s'aprofiten dels altres i els trepitgen i els hipòcrites.

I si et preguntes què t'agrada més i què menys de tu?

De mi mateix?

T'ho has plantejat mai?

Sí. Segurament un es fa la seva autocrítica i més o menys saps el que t'agrada de tu i el que no. Tinc molts defectes a corregir, i la vida és una carrera d'obstacles en què pots millorar. El que intento corregir és la meua visceralitat, soc compulsiu, i això m'ha portat algun problema. Puc saltar de zero a cent i això és complicat. M'autoestresso massa fàcilment.

És difícil controlar-se un mateix.

La meua professió m'ajuda a controlar-me en escena. Però a l'escena soc un i a la vida, un altre.

Vaig canviant, el ioga i el txi-kung m'hi ajuden. Amb l'edat m'estic tornant més cargol.

Prudent?

Depèn. Amb l'edat em callo menys les coses, em cansa dissimular massa. Si sent actor he de fingir, he de fer un personatge que no soc, a la vida no vull fingir. Quan una cosa no m'agrada o m'emprenya em costa dissimular-ho, és més, no vull dissimular-ho. Això de quedar bé ja em cansa. A vegades ho has de fer, perquè estàs on estàs, però cada vegada em costa més dissimular el que sento. No és que sigui asocial, però ja em cansa una mica, he passat de ser nocturn a diürn. Ja he tingut la meua vida nocturna bastant canyera durant anys i he matat moltes nits, que en algunes m'ho he passat molt bé però en d'altres ha estat matar la nit. I ara, la vida social ha canviat, no soc tant de sortir, sinó que valoro més el petit comitè, els bons amics.

Has après a triar?

Sí, deu ser això. Prefereixo a vegades estar sol a casa, amb les meves coses, llegint un bon llibre, veient una bona pel·lícula, escoltant música. Valoro molt més aquests moments que no estar amb gent i parlar per parlar. Per circumstàncies de la vida visc sol des dels 26 anys i per tant, m'he espavilat, no m'avorreixo sol, bé, algun dia pot ser que sí, però sempre tinc coses a fer.

Et portes bé amb tu mateix?

A estones. Em porto bé en general, però també em castigo a mi mateix. Això ho haig d'anar controlant, perquè m'insulto a vegades.

Què et dius?

"Capullo! Que ets *gilipolles!* Per què has reaccionat així? Per què has fet això així? Per què penses això? Per què t'has fotut nerviós i t'has emprenyat per aquesta tonteria?" Després em sap greu. Al cap tinc un jutge molt actiu, l'haig de frenar perquè a vegades es passa amb mi.

Aquest jutge, que jo també el tinc i depèn del dia és més gran o més petit, et fot canya amb les inseguretats: no podràs, no en sabràs, no faràs.

Amb les inseguretats hi actua molt i també amb les repeticions, amb els errors comesos una i una altra vegada.

Què vols dir?

Allò de caure a la mateixa pedra, de pensar malament abans d'hora, de ser maldestre. I automàticament em castigo molt. Estic intentant controlar-ho, però em dono molta canya a mi mateix.

Potser perquè ets molt exigent amb tu mateix?

Potser sí, des de jove m'exigeixo a mi però també als altres: els polítics han de fer bé la seva feina, m'emprenya quan no estic ben atès en un servei. El que passa és que a la meua vida privada jo soc com el Merlí, una mica desastre. El Merlí era bon profe, i jo potser puc ser bon actor, però tinc molts defectes a nivell personal. Aquesta exigència la tinc, però me la intento aplicar a mi mateix, i no sé si ho aconsegueixo.

També ets un seductor?

És un aspecte del Merlí que em sona perquè amb les dones sí que he tingut la característica de seductor, però no és el cas d'ara. De fet, quan vaig llegir els primers guions, vaig veure que en algunes coses ens assemblàvem força.

Voler seduir els altres és una manera d'evitar instal·lar-te en l'amor?

Algunes persones sedueixen per aconseguir una relació estable. Això depèn de la persona. Has exposat un cas, seduir per fugir de la relació, que és una possibilitat. El Merlí tenia la seducció com a esport, perquè no era capaç de mantenir una relació profunda, estable, tenia problemes amb el concepte parella. I amb això haig de dir que m'hi assemblo.

D'evitar el compromís?

El compromís que significa una relació de parella estable.

Sentir-te lligat, potser?

L'error està aquí: sentir-se lligat és una manera de veure-ho, no té per què passar. Però si la persona se sent lligada fàcilment és perquè ja té algun tipus de conflicte, ja entén la parella com una limitació, i aquest és l'error. La parella no té per què ser una limitació.

Tu ho has entès així?

Moltes vegades sí. Equivocadament, perquè entenc que una relació de parella ideal hauria de ser constructiva, que hi hagués un compromís però també una flexibilitat i una llibertat individual.

T'imaginaves un patró, potser.

Tenia el meu patró ideal de parella.

I com és?

Ser una parella completa, per compartir moltes coses, però lliure, en el sentit que no ofegui. L'amor no com a esclavatge ni com a relació de dependència, sinó per respirar.

Encara hi ha qui va repartint el sermó de casar-se i tenir fills.

Això són concepcions del segle XIX. De jovenet ja es qüestionava molt el tema de la parella. Tens models, soc d'una generació amb uns pares que em van educar de la manera que van poder. Però el tema del noviatge i després del matrimoni sempre hi posava molts interrogants. M'agradava molt tenir nòvies, però volia canviar. Em cansava. Per què em cansava i no aprofundia una relació?

I t'ho has preguntat mai?

Sí, però ara no farem un tractat psicològic d'això. És un dels temes meus.

De no haver tingut fills te'n penedeixes o no passa res?

Idealitzava molt el fet de tenir fills.

És que s'idealitza.

Hi ha gent que els ha tingut tranquil·lament, sense problemes i ho porten molt bé. He sobrevalorat la paternitat, i com que he tingut unes relacions de parella que han durat el que han durat, tenir fills així alegrament pensava que no era seriós. Exigia molt. Tenia clar que per ser pare necessitava unes condicions mínimes: que la mare dels meus fills, visqués o no amb ella, fos una persona amb qui m'hi entengués bé. Per circumstàncies de la vida, quan ha sorgit la possibilitat de tenir fills, no ha estat ni la persona ni el moment. En fi, d'aquest tema me n'ha quedat un cert regust no gaire agradable, perquè m'hauria agradat ser pare, però després, al llarg de la vida,

m'he anat convenent que no té per què ser obligatori, com no ho és estar casat o tenir parella. I llavors tot es relativitza. No he tingut fills, però tinc nebots. Un fill és molt maco de petit però es fa gran, és una responsabilitat que jo segurament he defugit perquè he anat molt a la meua, un dels meus defectes està clar que és l'egoisme.

Està bé que ho reconequis, eh? Jo també vaig a la meua, però costa admetre-ho.

Igual que abans he parlat de l'ego, l'egocentrisme també és un defecte que puc tenir. No em considero un egocèntric absolut, però als actors ens pot passar, tenim un cert grau d'egocentrisme. I, a nivell personal, soc una mica egoista, perquè he anat a fer sempre el que m'ha convingut i el que m'ha significat un esforç de tolerància, d'acceptació, d'adaptació a una altra persona m'ha costat més, perquè sempre he volgut mantenir la meua privacitat, la meua independència.

El teu espai?

Sí. A la vida he sobrevalorat la meua independència i la llibertat de fer el que volia. Quan ets radical amb aquest tipus de coses pagues el preu que pagues.

Quin és?

Que a vegades pots estar sol. Si sempre mires pels teus interessos i per la teua comoditat, acabes vivint com un cargol. És el risc en què puc caure. Estic molt bé on visc, a casa meua, hi visc a gust, i a més amb aquesta deriva que t'explicava que amb l'edat un està més closca endins. La vida social la dosifico més.

Fa mandra?

La paraula mandra m'emprenya, però sí, és la mandra de parlar del mateix, de veure el que ja he vist. Tampoc me les dono de res, perquè sempre es coneix gent que et sorprèn. Quan em referia a tancar-me portes, volia dir això també.

Potser el que no t'agrada són les coses previsibles.

Sí, correcte, és bastant encertat.

Com encares el pas del temps, quan tot d'una veus que tens 61 anys? Com ho vius des de la teua closca?

Estic sorprès de tenir 61 anys.

Són uns quants anys.

Sí, i el DNI ho diu. Sé molt bé l'edat que vaig néixer i l'edat que tinc. Però mentalment per res del món tinc aquesta edat. Per moltes coses encara tinc una mentalitat jove, per altres, no. Has de conviure amb això, has d'acceptar la realitat, que és la que tens. Els seixanta anys d'ara no són els seixanta anys de fa un temps. Ets jove, encara, i si estàs físicament bé, no ets tan gran.

Hi ha gent que diu que fent-se més gran ets més savi.

Tot és mirar-s'ho amb optimisme!

Ho compraries?

Has de mirar el got mig ple, de dir he tingut la sort de viure fins aquí. Que bé, tot el que he viscut, perquè té un valor.

La mort t'espanta?

La mort, no; la malaltia, sí. Morir-me de cop, sense adonar-me'n, seria el desitjable. És una putada pels que deixes, però el procés degeneratiu, que t'està allargant inútilment la vida i el patiment, això sí que no ho accepto.

El dolor.

Físic, sí, però sobretot ser conscient que estàs molt malalt, quan tens una malaltia d'aquestes llargues. És fer patir la gent que tens al voltant i patir tu. La cultura oriental ens ensenyaria molt sobre això. Però la nostra cultura no ens ha educat a assumir la malaltia com una cosa que forma part de la vida i que en pots treure unes conclusions positives, que segur que sí.

I quan arribi la vellesa?

Ja me la trobaré. És que cada cop està més a prop. Em costa parlar del futur, visc en el present, sobretot per les conclusions a què he arribat, perquè malauradament a la meva família se n'han anat tots massa joves.

Tots?

Sí, pares i germans.

Quants germans tenies?

Dos, i ja no en tinc cap. El meu germà es va morir fa dos mesos. I els meus pares també van morir massa joves. Al tema de la mort hi he donat moltes voltes i me l'he mirat del dret i del revés. I com vols que no visqui en el present davant l'experiència de veure com uns se n'han anat amb malalties i altres de cop, però en edats que no tocaven? Cap dels quatre ha tingut un futur. Cap dels quatre han pogut gaudir de la jubilació ni de la vellesa.

La vida no és justa.

La vida és absolutament injusta. La vida tindrà coses maques, però també grans putades. Assumim-ho. És així de bèstia i et pot passar a tu. Amb l'experiència que he tingut amb la meva família, et pots tornar molt escèptic. I si tens alguna creença, les deixes de tenir de cop.

No sé si això et fa pensar que la vida no té sentit.

La vida no té per què tenir sentit, el que és absurd és buscar-ne. Això ho diu Albert Camus (<http://www.catorze.cat/noticia/10394/dignitat/segons/albert/camus>) . Un capítol de Merlí, dedicat a Camus, comença amb un suïcidi, i Merlí parla del mite de Sísif i de com d'absurd és buscar un sentit a la vida. La vida no en té per què tenir cap, al contrari, la gent pateix i se suïcida perquè han intentat buscar-lo.

Llavors el que hem de fer és viure-la i punt?

Sí.

És com allò: "De què et serveix, Sòcrates, aprendre a tocar l'arpa si t'has de morir?" "Per tocar la lira abans de morir-me".

Sí, la vida s'ha de viure i punt, el millor que puguem i que sàpigues. I fluir, deixar-te endur per les coses boniques, que n'hi ha moltes, i intentar evitar les dolentes. La conclusió és que pots fer moltes coses bé i cagar-la molt, però que els errors són humans. Que estem aquí per equivocar-

nos, entrebancar-nos i aprendre'n. Que pots trobar la teva manera de viure, i donar-li el sentit que vulguis, però sense putejar els altres.

Josep Maria Pou em va dir: "L'únic que m'ha preocupat sempre és no fer mal a ningú".
(<http://www.catorze.cat/noticia/9080/josep/maria/pou/unic/preocupat/sempre/no/fer/mal/ningu>)

Sí, i fer el que creus que has de fer però comptant que no estàs sol. Anar de cara per la vida intentant no fer mal, perquè a vegades foto un moc a algú i m'haig de disculpar. Però això sí, dir les coses a la cara.

Què n'esperes, de la vida?

Què n'espero o què en desitjo?

Et deixo canviar la pregunta.

És que esperar... no sé què n'espero. Soc molt realista: sé on visc, a quin país, a quina ciutat, a quina feina em dedico, com estan les coses. No espero grans coses, però sí millorar com a persona i com a actor. Fer feines boniques i això no vol dir èxit ni popularitat, sinó evolucionar com a actor. Espero millorar com a persona i com a actor, i tenir salut.

Ets feliç dins la closca?

Sí, soc prou feliç de la vida que tinc i amb la vida que tinc.

Podràs seguir caminant traient les antenes de tant en tant.

Sí, les antenes han d'estar sempre a punt, perquè no has d'estar tancat del tot.

Aquesta conversa està feta amb la col·laboració del celler **Jané Ventura**
(<http://janeventura.com/?lang=es>) .

(<http://janeventura.com/?lang=es>)